

Mesto, uticaj i uloga arhivskog zakonodavstva u društvu u sverama njegovog razvoja

JOVAN P. POPOVIĆ

advokat i publicista, naučni i javni radnik, raniji, direktor Arhiva Jugoslavije, stan Besograd, Despota Stefana 34/
IV
e-mail: cucapopovic@ptt.rs

Position, impact and role of archival legislation in the society in all segments of its development

ABSTRACT

It is believed that there are three important periods in the development of archival legislation:

- a period when there was no archival legislation,
- the period of office management (state administration) and
- period of systematic legislation for protection of archives.

Each period had some of the justifications in the work methodology for the preservation of archival materials. This work includes the period of the archival legislation in the world in general and particularly in the former Socialist Federal Republic of Yugoslavia. This paper addresses:

- right expressed through legislation which is the regulator of all forms of activities in society and state;
- rules governing the protection of archives and registry material;
- proceedings in the application of criminal acts and violations, from denunciation to penalty and
- educational impact of the imposed penalties and served sentences on perpetrators of criminal act or misdemeanor, and psychological effects on others not to commit such acts or offenses.

Posizione, impatto e ruolo della legislazione archivistica nella società in tutti i segmenti del proprio sviluppo

SINTESI

È opinione comune che vi siano tre momenti principali nello sviluppo della legislazione archivistica:

- un periodo in cui non vi è legislazione archivistica
 - il periodo della gestione d'ufficio (amministrazione dello stato) e
 - il periodo della sistematica legislazione per la protezione degli archivi.
- Ogni periodo ha le proprie giustificazioni nella metodologia di lavoro per la conservazione del materiale archivistico.

Il presente lavoro include il periodo della legislazione archivistica nel mondo in generale ed in particolare nell'ex Repubblica Federativa Socialista di Jugoslavia.

L'articolo si occupa di:

- diritto espresso attraverso la legislazione che è la regolamentazione di tutte le forme di attività nella società e nello stato
- regole che governano la protezione degli archivi e del materiale archivistico
- azioni nell'applicazione di atti criminali e violazioni, dalla denuncia alla pena, e
- Impatto educativo nelle pene e sentenze verso coloro che perpetrano atti criminali o infrazioni, ed effetti psicologici su coloro che non commettono atti similari.

Položaj, vpliv in vloga arhivske zakonodaje na vse segmente razvoja družbe

IZVLEČEK

V razvoju arhivske zakonodaje obstajajo tri pomembna obdobja: obdobje, ko ni bilo arhivske zakonodaje, obdobje pisarniškega poslovanja (državna administracija) in obdobje sistematične zakonodaje za zaščito arhivskega gradiva. Za ohranjanje arhivskega gradiva je imelo vsako izmed navedenih obdobj svoj delovno metodologijo. Prispevek predstavlja arhivsko zakonodajo v svetu, posebej pa arhivsko zakonodajo v nekdanji Socialistični federativni Republiki Jugoslaviji. Predstavljene so pravice, ki jih daje zakonodaja, ki ureja vse oblike aktivnosti v družbi in državi, predpisi, ki urejajo vprašanje varstva arhivskega in dokumentarnega gradiva, postopki v primeru kaznivih dejanj in kršitev (od ovadbe do kazni) ter vzgojni vpliv naloženih glob in odsluženih kazni za izvajalce kriminalnih dejanj in kazenskih prekrškov in psihološki efekt na ostale, da se izognejo podobnim prestopkom.

Mesto, uticaj i uloga arhivskog zakonodavstva u društvu u sverama njegovog razvoja

ABSTRAKT

Сматра се да су битна три периода у развоју архивског законoдавства и то: -период када није постојало архивско законoдавство, - период када се радило по канцеларијском устројству (државна администрација) и период законoдавног уређења заштите архивске грађе. Сваки период имао је неко од оправдања у методологији рада код очувања архивске грађе. Овај рад обрађује период постојања архивског законoдавства у свету уопште, а посебно на просторима бивше Социјалистичке федеративне републике Југославије. У реферату говори се о: - праву исказаном кроз законске прописе које је регулатор свих облика делатности у друштву и држави; - прописима који регулишу заштиту архивске грађе и регистратурског материјала; - поступцима у примени кривичних дела и прекршаја од пријаве до изречене мере и - васпитном утицају изречених и издржаних казни на починиоце кривичних дела или прекршаја и психолошко деловање на друге да не чине таква дела или прекршаје.

Čovek koji radi bilo koji posao prije svega državni mora biti pravednik i poštovaoc prava.

Pravednik svakoj stvari nalazi njeno pravo mesto: on pravi red po propisanim normama, ispunjava svoju stvaralačku i organizatorsku funkciju. Pravednik je kao vaga čija su oba tasa u savršenoj ravnoteži. On misli i deluje oprezno. on prvo mora sebe dovesti u red pa onda dugog. Gde je tu radnik u arhivu? On je tamo gdje se propisima reguliše zaštita arhivske građe i dokumentarnog materijala, a to su prije svih arhivi i pisarnice.

Ciceron veliki rimski državnik, besednik, i pisac u drugom veku pre nove ere je zapisao i propovedao „Neka tvoja Eminencija za svaku provinciju-da se u gradovima uredе javne zgrade u kojima bi gradski činovnici mogli smjestiti pisane spomenike, ujedno neka izaberu nekog ko će spise čuvati, da se nebi oštetili i da bi ih oni koji ih budu tražili mogli brzo da ih pronađu. Dakle gradski činovnici moraju osnovati arhiv i što je do sada u tom pogledu bilo propušteno neka se ispravi“.

A Njegoš, pisac, filozof i državnik i jedan od najpoznatijih ličnosti na polju filozofije i poezije iskazano kroz njegova dela evropskih prostora je sredinom devetnaestog veka zapisao: „Venecija me sasvim oduševila, priredili su mi počasti u Veneciji kao Telemahu u Fokidi, tako je uživala duša ne naviknuta na uživanje, no i kako nebi u društvu anđela u otkrovenju Jelisejskih draži. Trg svetog Marka stvoren je za uživanje, kanal Grande za divljenje, a ostala Venecija jedino za filozofe. No arhivi, ah arhivi, bogati zapisi davnih prošlih vjekova, oni su za mene nedostižan idol, koji me magično očarava“.

Kud će većih dokaza o vrednosti arhivske građe, objektima gde se ona pohranjuje i postupak njenog korišćenja od iskaza dva velika gorostasa nauke, vlasti i mudrosti, koji su živeli i stvarali u razmaku od dvadeset vekova, a mišljenja im se u mnogome slažu.

To što su oni tada izrekli, mi sadašnji, kako nas nazivaju savremeni arhivisti, podržavamo i divimo se njihovoj dalekosežnosti. Te, i slične izjave, imale su psihološki značaj na zaštiti arhivske građe.

Znači tragovi arhivistike sežu u daleku prošlost, a da se svest o čuvanju i zaštiti arhivske građe menjala od vremena do vremena, zavisno od društvenih prilika. Inače arhivska građa predstavlja najvažniji trag ljudskog društva iz prošlosti, koji se organizovano čuva, a koji autentično svedoči o postojanju određenih ljudskih radnji, procesa i događaja.

Arhivistika se razvijala najpre u okviru jurisprudencije, a potom istorije sa kojom je dugo bila tesno povezana kao pomoćna istorijska nauka. To je dugo vremena bilo obeležje tradicionalne arhivistike, koja je nastajala u okrilju istorije i tako se razvijala, jer njena metoda nije bila ništa drugo do primene istorijske metode i postulata u području koje joj je pravna nauka ostavila u nasleđe. To su oni isti elementi kojima se služila istorija na području istorijskog istraživanja. Danas arhivistika skoro svuda u svetlu priznaje svoju posebnost, a u većini zemalja se smatra posebnom naukom.

Prisutna je činjenica da je velika količina arhivske građe iz ranijih vekova sačuvana, iako nije uvek postojalo arhivsko zakonodavstvo. Logično je zapitati se, koje su to prirodne i društvene sile koje su doprinele da se ta građa spase sve do današnjih dana. Pravo je umeće sačuvati arhivsku građu.

Smatra se da su bitna tri perioda u razvoju arhivskog rayvoja i to:

- period kada nije postojalo arhivsko zakonodavstvo;
- period kada se radilo po kancelarijskom ustrojstvu (državna administracija) i
- period zakonodavnog uređenja zaštite arhivske građe.

Svaki period imao je neko od opravdanja u metodologiji rada kod očuvanja arhivske građe. Spomenućemo samo jedan karakterističan period vremena Rimske imperije kada se pravo Rimskog naroda sastojalo od zakona, plebiscita, odluka senata, carskih konstitucija, edikata i odgovora učenih ljudi. Na tim institutima štitila se i očuvala arhivska građa.

Ako bi se osvrnuli na bliži period vremena iza nas onda bi se grubo mogao podeliti na: Kancelarijski period zaštite arhivske građe kod njenih stvaralaca i drugi period Arhivsko razdoblje.

Naime, postoji period vremena struke kada nije postojalo arhivsko zakonodavstvo, pa se radilo po kancelarijskom ustrojstvu, „dvorskih kancelarija“, kasnije „javnih kancelarija“.

Nakon toga dolazi period „državna administracija“, što je i bilo logično tom vremenu-periodu „zakonodavnog uređenja zaštite arhivske građe“.

Podrobno etapno prikazivanje razvoja arhivske službe i mesto i ulogu koju je ta delatnost u kom periodu imala, zauzimala bi puno prostora.

Na mah se postavlja pitanje šta bi to bio arhiv, a šta arhivistika?

Arhiv bi se mogao definisati „namjenska specijalizovana ustanova u kojoj je pohranjena i trajno se čuva arhivska građa više stvaralaca, obavljaju se na njoj stručni arhivistički poslovi i daje se arhivska građa za korišćenje, za individualne i šire društvene potrebe. Jednostavno to je institucija koja ima sve preduslove za rukovanje arhivalijama.

Arhivistika kao samostalna nauka u korpusu društvenih nauka je nauka koja proučava arhivsku teoriju i praksu, arhivsku tehniku, pravo i istoriju arhiva.

Delatnost, kojom se mi arhivisti bavimo je pre svega: kultura, nauka, pa onda, istorija i pravo, mada je malo društvenih delatnosti gde ne zadire arhivska delatnost.

Pravo je kulturni čin koji proizilazi iz kulturnog identiteta određene zajednice. Na drugoj strani, pravo je nekulturni čin koji proizilazi iz nekulturnog identiteta određene zajednice. U svakom slučaju pravo je deo kulture koji nosi onaj legitimitet i legalitet koji odgovara konkretnom stepenu opšte kulture.

Zbog mnogobrojnosti i raznovrsnosti odnosa u ljudskom društvu, postoji niz grana prava (ustavno, građansko, krivično, upravno, radno, ...). Arhivi i arhivska delatnost, posredno ili neposredno zadiru, suočavaju se i primenjuju odredbe navedenih grana prava.

Pravna država se zasniva na legitimitetu i legalitetu prava i ustanova, koje stvaraju i primenjuju pravo. Država ne stiče svojstvo pravne države na taj način što je upisala u neki svoj akt ili ustav da je pravna država, već ona to postaje onda kada ishodište prava ukazuje na to, da je pravo legitimno u svom izvoru i da je legalno u svojoj primeni. To isto važi i za ustanove kulture pa i arhivske ustanove. Naime, nije toliko bitno dali je u nekom zakonskom ili drugom tekstu, koji reguliše oblast određene delatnosti propisano šta i kako treba raditi, ukoliko se te odredbe ne primenjuju.

Pravo iskazano kroz mjesto, uticaj i ulogu arhivskog zakonodavstva u društvu u svim sverama njegovog razvoja je izuzetno bitna i bez njenog stavljanja na pravo mesto nema ni države ni istorije ni istine. Pravo iskazano kroz zakonske propise regulator je, svih oblika delatnosti u društvu i državi.

Šta bi to bilo arhivsko zakonodavstvo? Arhivsko zakonodavstvo je deo prava, a pravo: (jus), bi bilo skup pravnih propisanih ili utvrđenih pravila od strane države, koja regulišu odnose između ljudi, odnose u ljudskom društvu.

Arhivsko zakonodavstvo bi bilo skup zakona i pravnih regulativa, koje upravljaju očuvanjem, korišćenjem i zaštitom arhivske građe i organizacijom arhiva u državi. Ono pretpostavlja postojanje države kao organizovane zajednice koja obezbeđuje njegovu primenu. Ono izražava volju vladajuće klase. Zakon čine propisane pravne norme.

Pravna norma je pravilo o ponašanju ljudi koje je zaštićeno državnim aparatom prinude. Norma se sastoji iz dispozicije i sankcije. Oba dela su pravila ponašanja. Nikada se ne primenjuju obe. Ako se primenjuju sankcije to mogu biti one koje se odnose na krivična dela ili prekršaje, dok se za građansko pravne sankcije izriču mere naknade štete i sl.

Definicija krivične odgovornosti bi bila: skup objektivnih i subjektivnih uslova, koji su potrebni da bi se prema učiniocu krivičnog dela mogla da primeni kazna. Prema tome krivična odgovornost postoji samo ako je izvršeno krivično delo i ako je njegov učinilac bio pri čistoj svesti i vin, to jest da postoji veza psihički odnos između dela i učiniočeve ličnosti.

Nikom ne može biti izrečena kazna za delo koje pre nego što je učinjeno, nije zakonom određeno kao krivično delo i za koje zakonom nije bila propisana kazna.

Zašto postoji i čemu je cilj i svrha propisivanja i izricanja krivičnih mera?

Svrha kažnjavanja je sprečavanje društveno opasne delatnosti, a samim tim i sprečavanje učinoca da ne čini novo krivično delo, to jest njegovo popravljnje, vaspitni uticaj na druge, da ne čine krivična dela i uticaj na razvijanje društvenog morala i društvene discipline građana.

Arhivski normativizam obuhvata niz propisa kojima zakonodavne strukture svake zemlje utvrđuju i razrađuju pravne norme, koje se odnose na: arhivsku građu, arhive, arhivsko poslovanje i međusobne odnose između arhiva i društva.

Sprovođenje arhivskog zakonodavstva, utvrđivanje struktura arhivskih organizacija i njihovih nadležnosti, kao i materijalno i kadrovsko obezbeđenje za sprovođenje propisanih normi, spada u unutrašnju kompetenciju svake države.

Da bi se zaštitila arhivska građa neophodno je postojanje odgovarajućeg arhivskog zakonodavstva, kojim bi se na pouzdan i organizovan način regulisao ceo sistem zaštite arhivske građe.

Osnivaju se arhivi, gde se primenjuje i obezbeđuje stručno sprovođenje propisa i primena savremene metodologije rada sa arhivskom građom, materijalni uslovi, prostor, kadar, oprema i sl.

Uređivanjem i primenom arhivskog zakonodavstva, umrežavaju se arhivske institucije, način upravljanja arhivima, zaštita, valorizacija i korišćenje arhivske građe svih oblika zapisa čime se uglavnom ostvaruje izuzetno značajna delatnost svake države, pre svega u čuvanju istorijskog nasleđa, neophodnog za čuvanje nacionalnog identiteta i integriteta.

Novost i teškoće pojavljuju se kod elektronskih zapisa, koji menjaju rad arhiva, jer klasične metode ne odgovaraju „novoj građi“, pa se tako struka okreće više teorijskim nego praktičnim dimenzijama. No i zato se iznalaze pogodna rešenja. Moramo pratiti moderne i savremene tehnologije.

Krivično pravna zaštita arhivske građe propisuje se za počinioce krivičnih dela-težih povreda zakona, odnosno odredbi kojima se štiti arhivska građa. „Uništenje, prikrivanje, oštećenje, iznošenje u inostranstvo bez odobrenja nadležnog organa“, smatra se društveno opasnim delom, koje je zakonom određeno kao krivično delo.

Objekat radnje krivičnog dela je arhivska građa ili registraturski materijal iz kog nije izdvojena arhivska građa. Znači predmet krivičnog dela, odnosno objekt radnje koji može biti ugrožen, uništen, ukraden, iznet van zemlje, nezaštićen i sl. je arhivska građa.

Zaštitni objekt krivičnog dela su državna kulturna dobra (arhivska građa) od interesa za državu.

Subjekt krivičnog dela može biti samo fizičko lice (čovek). Svako krivično delo ima posledicu.

Za vođenje krivičnog postupka i za izricanje mera nadležan je sud. Sud utvrđuje dali ima ili nema odgovornosti, pa ukoliko utvrdi da je učinjeno krivično delo, presudom određuje i izriče visinu kazne u rasponu od zakonskog minimuma do zakonskog maksimuma.

Mere koje izriču prekršajni organi u prekršajnom postupku (sudije za prekršaje) predviđene su zakonima o arhivskoj delatnosti (zakonom o kulturnim obrima i sl). Mere koje se izriču su materijalnog karaktera.

Kazne se izriču pravnom licu (imaocu i stvaraocu arhivske građe, arhivima i dr), kao i odgovornom fizičkom licu imaoca ili stvaraca arhivske građe odnosno registraturskog materijala. Ukoliko pravnom licu bude izrečena prekršajna mera, logično je da će se izreći prekršajna mera i fizičkom licu.

Broj zaprečenih prekršajnih mera (sankcija) kojima se štiti arhivska građa i registraturski materijal je dosta obiman. Te su mere sadržane u nekoliko članova, odnosno brojnih tačaka i alineja. Obimnost zadatih dužnosti iz zakona su obaveze kako za stvaraoce tako i za imaoce registraturskog materijala i arhivske građe, kao i pre svega i arhive, odnosno za zaposlene u registraturama i arhivima. Samo za neispunjavanje ili propuštanje propisanih zakonskih obaveza, shodno propisanim odredbama poglavlja kaznenih odredbi izriču se sankcije.

Svrha kažnjavanja kako za krivična dela tako i za prekršaje ima za cilj: opštu i specijalnu prevenciju. Opšta prevencija je vaspitni uticaj na druge da ne čine krivična dela ili prekršaje, dok bi specijalna prevencija bila sprečavanje učinioaca da ne čini krivična dela ili prekršaje i njegovo prevaspitavanje. Dobro bi bilo da ne bude krivičnih dela ni prekršaja, pa samim time ni izricanja sankcija.

Uloga arhiva naročito u demokratskim procesima je višestruka. Ona se ogleda u pravu građana na istorijske vrednosti, pre svega na istinu, a prvo na tačnu i verifikovanu informaciju, da su korisnici arhivske građe zaštićeni, da je zagarantovana zaštita prava ličnosti, zabrana oticanja nedozvoljenog. Ta demokratska načela zahtevaju od arhivista veliki napor.

Isto tako i naučna uloga arhiva iz dana u dan je sve važnija, a to se ostvaruje pre svega stručnim i savremenim radom arhivista.

Svaki arhivista pored stručnih zvanja i znanja, mora biti psihički i fizički sposoban da radi taj složeni, stručni i mukotrpan posao.

Poslovna sposobnost u arhivistici podrazumeva sposobnost za samostalno obavljanje poslova arhivske delatnosti. To je pravo i privilegija, jer oni poseduju ili moraju posedovati uračunljivost, očuvanu svest, logično razmišljanje, intelektualni nivo, nije im tuđ postupak i primena zakonodavstva, shvatanje odgovornosti poslova koji rade, da uredi organizaciju posla koji rade i da za sve to poseduju još ljubav i entuzijazam.

Na sudu je da utvrdi da li je zaista počinjeno delo krivično delo, zatim da li je osumnjičeno lice počinilac konkretnog krivičnog dela, kakva je uzročnost između njega i učinjenog dela, dali je to učinio namjerno ili iz nehata, odnosno kakva je njegova namjera bila, da li je učinilac uračunljiv-sposoban za rasuđivanje i dr., u čemu mu pomažu izabrani stalni sudski veštaci.

Vrlo je bitno je ustanoviti neophodno veštačenje lekara *psihijatra*, da li je isto lice bilo uračunljivo i što ga je motivisalo da uradi konkretno krivično delo. Neuračunljiv je onaj izvršilac samo ako u vremenu izvršenja krivičnog dela nije mogao da shvati značaj svog dela i nije mogao da upravlja postupcima, usled trajne ili privremene duševne bolesti.

Zbog toga se i te kako mora voditi računa da svako zaposleno lice u arhivima mora biti fizički i psihički sposobno da obavlja izuzetno složene odgovorne poslove u arhivu.

Onog momenta, kada nadležni organ (policija i tužilaštvo), zaposleni u arhivu, zainteresovano lice, ili bilo koje građansko lice sazna na bilo koji način, da je učinjeno krivično delo ili prekršaj u pogledu arhivske građe, dužni su da protivu nadležnog arhiva, zaposlenog-odgovornog radnika u tom arhivu, ili bilo kojeg počinioaca pokrene postupak, odnosno izvrši prijavljivanje nadležnom organu, bez obzira kada je i gde je nastalo to inkriminisano delo.

Dirktor arhiva, ili bilo ko drugi, kada sazna da je zaposleni u kolektivu počinio ili pokušao da učini krivično delo ili prekršaj, u vezi sa arhivskom građom, dužan je, da odmah pokrene disciplinski postupak, a ukoliko se radi o krivičnom delu obavezan je da podnese i krivičnu prijavu nadležnom državnom organu gonjenja (Tužilaštvo, policija). I za teži prekršaj takođe.

Dobro bi bilo da nema ni krivičnih dela ni prekršaja, jer bi time bila zaštićena arhivska građa.

Takođe, treba edukovati ne samo eventualne počinioaca krivičnog dela ili prekršaja, već i celokupno građanstvo o tome kolika je i kakva je važnost sačuvati arhivsku građu. Time se i psihološki deluje da eventualni počiniooci odustasne od tih namera.

Na kraju moramo postaviti pitanje dali je samo ustrojstvo arhivskog zakonodavstva u svim vremenima i prostorima, jedini preduslov za uspješnu zaštitu arhivske građe, kao fudamenta regulacije arhivske djelatnosti, pod uslovom njihovog obaveznog i potpunog primjenjivanja i poštovanja, svaka-ko uz prisutnost i međunarodnih propisa i preporuka?

Sigurno je samo jedno, da potpuno zakonsko uređenje bilo kog oblika društvene djelatnosti pa i arhivske struke je preduslov za uspješno, i potpuno bitisanje. Ipak, kada ne bi bilo i drugih činilaca, pre svih savest, svest i saznanja, arhivska građa bila bi samo donekle sačuvana iz ličnih, državnih i političkih interesa. To bi bila nesreća.

I da rezimiramo zakonsko uređenje zaštite i korišćenja arhivske građe, je glavni stožer zaštite, ali da bez drugih iskustveno tradicionalnih činioca arhivska građa ne bi mogla biti sačuvana i sasvim zaštićena.

Sve su ovo dovoljni razlozi da arhivi i arhivska struka dobiju svoj olimp, odnosno zasluženo mesto koje im u društvu pripada.

LITERATURA

1. Zakon o opštem upravnom postupku, „Sl. list SRJ“, br. 33/97 i 31/01 i „Sl. glasnik RS broj 30 od 7.05. 2010.
2. Zakon o javnom beležništvu „Sl. glasnik RS bro 31, od 12.05. 2011.
3. Azem KOŽAR, *Arhivistika u teoriji i praksi 2*, Tuzla 2005.
4. Bogdan LEKIĆ, *Arhivistika*, Beograd 2006.
5. Mile BAKIĆ. *Arhivistika*, Podgorica 2007.
6. Jovan P. POPOVIĆ, *Zbirka propisa iz arhivske delatnosti*, Beograd-Zadar 1987.
7. Važeći zakonski i podzakonski propisi država sa prostora bivše SFRJ, koji regulišu zaštitu arhivske građe i registraturskog materijala .(videti referat: JOVANA P. POPOVIĆA *Pregled propisa o zaštiti arhivske građe na prostoru Jugoslovenske države od 1918 godine do raspada SFRJ i propisa koji su doneti u novostvorenim državama, ranije republikama SFRJ, do 2007 godine*, Časopis „Tehnični i vsebinski problemi klasičnoga i elektronskoga arhiviranja“, Maribor 2007 i časopis „Istorijska baština“ broj 17 iz 2008. godine, čiji je izdavač Istorijski arhiv –Užice;
8. Jovan P POPOVIĆ, *Korišćenje arhivske građe za potrebe fizičkih i pravnih lica u dokazne svrhe*, Referat počitan na Kongresu arhivskih radnika Jugoslavije–Novi Sad 17.09 1984. objavljen u časopisu „Arhivist“;
9. Jovan P. POPOVIĆ, *Zakonske regulative o razmejitvi arhivskega gradiva v obstoječi zakonodaji*, Ljubljana 1998.
10. Jovan P. POPOVIĆ, *Značaj arhivskog zakonodavstva i arhiva za zaštitu arhivske građe*, Beograd 1998.
11. Peter P. KLASINC, *Razvoj arhivistike i arhivske službe u skladu sa razvojem i potrebama elektronskog poslovanja na osnovu novog zakonodavstva u Republici Sloveniji*, Referat podnet na savetovanju arhivskih radnika AP. Vojvodine Novi Sad 2006.
12. Izet ŠABOTIĆ, *Arhivsko zakonodavstvo na nivou Bosne i Hercegovine*, „Arhivska Praksa“, br. 5, Tuzla 2002.
13. Jovan P. POPOVIĆ, *Saradnja arhiva i organa uprave u cilju zaštite i korišćenja arhivske građe od javnog značaja*, Referat podnet u Tuzli 2010. „Arhivska praksa“, br. 13, Tuzla 2010.
14. Boriša RADOVANOVIĆ, *Ogledi iz arhivistike*, Kragujevac 2010.
15. Jovan P. POPOVIĆ, *Zakonske regulative o razmejitvi arhivskega gradiva v obstoječi zakonodaji*, Ljubljana 1998.

SUMMARY

The role of archives, in particular in the democratic process, has several functions. It is reflected through the historic citizen right to value the truth above all, the right on accurate and verified information, the protection of users of the archives, guaranteed protection of personal rights and the prohibition of illegal transfer. Those democratic principles require great efforts to be made from archivists. Likewise, the scientific role of archives grows more important on daily bases, and this is achieved primarily with professional and contemporary work of archivists. Every archivist beside professional titles in addition to expertise must be mentally and physically able to work with such a complex, specialized and painstaking work. Primary activity archivists are dealing with is culture, science, and then, history and legislation even though the archival activity expands into many social spheres. It is legislation that is the regulator for all forms of activity. The legislation is a cultural act that is derived from the cultural identity of a community. On the other side of the legislation is to be perceived as non-cultural act resulting from non-cultural identity of a community. In any case it is a part of the culture that bears the legitimacy and legality that corresponds to a specific level of general culture. Archival science has been firstly developed within the jurisprudence, and then within history with which has long been closely associated with as a minor historical science. It is believed that there are three important periods in the development of archival legislation: a period when there was no archival legislation, the period the work was organized with office management (government administration) and the period of the archival legislation for protection of archives. Each period had some justification in the work methodology for the preservation of archival materials. Criminal Law stipulates archival protection for the perpetrators of criminal act - serious violations of the law and regulations that protect the archives. The subject of a criminal act is archives or registration material from which the archival material is not extracted. Therefore the subject of a criminal offense that can be compromised, destroyed, stolen, taken out of the country, unprotected is the archival material. Protective object of criminal offense is a state cultural heritage (archives) of interest to the state. The subject of a criminal offense may only be an individual (human). The Court of Law is in charge of criminal proceedings and the imposition of measures. The court has to determine first whether the criminal act was actually committed, then whether the suspect the actual perpetrator of the crime, what is the causality between him and the offense, whether he did it intentionally or by negligence, or what his intent was, whether the offender is mentally capable of reasoning, and other facts in which the court is assisted by court experts. It is important to obtain the necessary expertise of doctor psychiatrist, whose testimony would clarify whether the person was mentally competent and what was that person's motivation to commit the criminal offence. Mentally incompetent person is a person which, at the time of the offense could not understand the significance of his behavior and could not control his actions, due to permanent or temporary mental illness. For this reason, employer must ensure that every employee in the archives must be physically and mentally able to work in the archive. Once the competent authority (police and prosecutors), employees in the archives or any civil person comes to knowledge that in any way a criminal offense or an offense towards an archival material is made, they are obliged to report such act to authority against the archives, employee of the archive, or any perpetrator. The purpose of punishment is to prevent socially dangerous activities, and thus to prevent perpetrator to make a new criminal offense. It would if there were no crimes or misdemeanors, and therefore no sanctions.

Original scientific article

Submitting date: 20.07.2011

Acceptance date: 27.07.2011